

Maartje Laterveer

De mooiste kleur die niet bestaat

ROMAN

MEULENHOF

Oost-Berlijn, oktober 1967, Mulackstrasse

Het was de nacht waarin de herfst de zomer verjoeg. Ze hadden die middag nog hun jas opengeknoopt en op de zachte bladeren gezeten. Güdrun had zelfs gegrept dat ze nog wel een duik konden nemen. Maar nu kroop de kou door de kieren van het raam en lagen de lakens koel op hun kippenvel, hoe dicht ze ook tegen elkaar aan kropen.

‘Het is tijd voor de deken,’ besliste Güdrun en ze sprong moedig uit bed. Onderweg naar de kast bleef ze dralen. Julia hoorde hoe de grammofoonspeler begon te draaien en de naald krakend zijn weg zocht naar de eerste tonen. De deken viel op de lakens. Haar zus klom er weer onder en trok het zware dek tot over hun hoofden, tot ze voor de buitenwacht niet meer waren dan een bult van paardenhaar in een cocon van klanken.

Julia voelde Güdruns adem, in warme vlagen tegen haar gezicht. Ze zag de blosjes van opwinding bijna oplichten in het donker. Die had haar zus altijd als ze iets wilde vertellen wat *zij* niet mochten horen.

‘Welke kleur zou vrijheid hebben?’

Julia moest daar even over nadenken. Niet omdat het om een vaag begrip ging, ze hadden immers al een tijd geleden besloten dat ook dingen die je niet kon vastpakken een kleur konden hebben. Strengheid, bijvoorbeeld, had de kleur van Frau Müllers uniform. Duifgrijs. Vrolijk was bladergroen, om-

dat Güdrun blij werd als de bomen bladeren kregen. Julia werd dan juist altijd somber, maar daarvoor had ze nog geen kleur gevonden. Al had ze er inmiddels zeker een handigheid in ontwikkeld om begrippen direct aan een kleur te verbinden. Had Frau Hagen het bijvoorbeeld over fascisme, dan kleurde Julia het woord in haar hoofd inktzwart, zo zwart als de swastika die haar dreigend aanstaarde vanaf de pagina's van haar geschiedenisboek. Jodenhaat gaf ze een bloedrood label, naar de achtergrondkleur van de vlag die Hitler had ontworpen. Julia was trots dat ze een kleur had gevonden voor zo'n staatsvijandelijk begrip, maar Güdrun had haar schouders opgehaald. De staat haat joden ook, zei ze, zoals ze iedereen haten die in iemand anders dan Lenin gelooft. Staatsvijandelijk, bedacht ze meteen daarop met een plotse blos op haar mooie gezicht, dat woord an sich moest wel roze zijn. Geen rood en geen wit; de mooiste kleur die niet bestaat. Julia had haar hele kleurdoos omgekeerd, maar er geen roze potlood in kunnen ontdekken. Als iets geen plaats had in hun kleurencatalogus, dan had het geen plaats in hun leven, dat hadden ze afgesproken. Dus staatsvijandelijk bestond voor hen niet. Je weet niet half hoe waar dat is, had Güdrun zachtjes gezegd en ze had Julia stevig tegen zich aan getrokken.

'Roze.'

Ze voelde dat Güdrun haar hoofd schudde. 'Geen roze. Het moet een kleur zijn waar jij een potlood van hebt.'

'Blauw.' Julia zei maar wat, de eerste kleur die in haar opkwam. Van blauw had ze er wel vijf, in verschillende schakeringen van licht naar donker. De donkerste, die bijna tegen het paars aan liep, was haar lievelingskleur. Winterblauw noemde ze het, naar de kleur die hun lippen kregen als Berlijn werd verborgen onder een dikke laag sneeuw die de scheuren in de stoep bedekte en een stilte ademde die niet onheilspellend was.

‘Blauw als wat?’

‘Blauw als de lucht. Luchtblauw.’

‘Ik dacht dat de lucht grijs was.’

‘Meestal, ja. Maar soms is ze blauw, als de zon schijnt en de vogels fluiten.’

‘Maar de zon schijnt hier toch nooit.’

‘Nee, da’s waar.’ Julia ging op haar rug liggen en voelde de deken op de botten in haar heupen rusten. ‘Wel op tekeningen. Als mensen een tekening van de lucht maken, dan kleuren ze die blauw, met een gele zon.’

‘Maar wat heeft een tekening met vrijheid te maken?’

‘Ja, weet ik veel. Wat doe je moeilijk. En waarom liggen we eigenlijk onder de deken, je vertelt toch niets.’ Hun adem, klam en warm onder de deken, sloeg Julia plots in het gezicht en ze klapte het dek terug.

‘Nee, gek,’ siste GÜdrun en ze trok aan Julia’s arm. ‘Doe terug. Ik heb niet voor niets de muziek aangezet.’

Julia sloeg hun dekmantel terug, de wol prikte tegen haar warme wangen. Ze zweeg.

Maar GÜdrun zweeg ook.

Julia stak haar handen onder haar hemd en duwde tegen de stof. Het kleine beetje lucht onder de deken kietelde haar ribben en haar borsten, die twee platgeslagen erwtjes waren in vergelijking met de appeltjes van GÜdrun.

‘Een tekening heeft geen last van ogen en oren,’ opperde ze.

‘Hoezo niet van ogen?’ wierp GÜdrun tegen. ‘Iedereen kan ongestraft naar een tekening loeren zonder dat die tekening dat in de gaten heeft.’

‘Maar je kunt hem zo blauw maken als je zelf wilt, daar zal geen agent voor aan de deur komen.’ Ze liet het hemd tegen haar huid knappen.

‘Dat weet je niet.’ GÜdrun snoof. ‘God weet welke staatsvij-

and in een blauwe lucht kan schuilen. Niets is zeker. Niet aan deze kant.'

Julia perste haar lippen op elkaar. Zoals altijd had haar zus een antwoord meer dan zij. Het enige wat zij nog kon verzinnen was een stilte, die aanzwol door hun adem. Ze lichtte de deken een stukje op en liet haar benen in de kou glijden.

'Nou, als je niets te vertellen hebt, dan ga ik weer naar mijn eigen bed.'

'Nee, nog niet.' Met een onverhoeds snelle beweging trok GÜdrun haar terug in hun cocon. Julia rook de citroen waarmee ze haar haar had gewassen om het nog blonder te maken. Ijdeltuit, zou hun moeder foeteren, voor ze zou losbarsten in een preek over de kostbaarheid van citrusfruit en de zonde van verspilling van voedsel in het algemeen. 'We moeten nog een kleur voor vrijheid verzinnen.'

Ik moet nog een kleur voor vrijheid verzinnen, zul je bedoelelen, dacht Julia. 'Kan dat niet morgen? Straks moet ik weer geeuwen in de les en moet ik bij Frau Müller komen omdat ik staatsondermijndend lui ben.'

GÜdrun zei niets, liet alleen haar vingers door Julia's haren glijden. Julia kon de warmte van haar huid voelen door de dunne katoen van haar nachthemd, dat rustig op en neer deinde met haar borsten. Een vinger bleef haken in een klit. 'Die zijn we vergeten,' mompelde GÜdrun, terwijl ze hem zachtjes los probeerde te trekken.

'Ook dat kan morgen,' protesteerde Julia zonder overtuiging. Ze vond het heerlijk als haar zus door haar haren streek, en wist dat ze doorging tot die helemaal glad waren. Glad, zwart en dik, een echte Günzburg-bos. GÜdrun kon het zeggen zonder een spoor van jaloezie, ook al had ze zelf het dunne bleke haar van hun moeder geërfd. Alleen al op die grootmoedigheid kon Julia jaloers zijn, want zij op haar beurt kon niet zon-

der afgunst kijken naar de taille en jukbeenderen die GÜdrun ook van moederskant had meegekregen.

De klit liet zich niet zomaar ontwarren in het donker en GÜdrun vloekte binnensmonds.

‘Kom,’ zei ze en ze glipte uit bed.

Julia sloeg de deken terug en keek verbaasd toe terwijl haar zus het nachtlampje aanknipte, naar haar bureau liep en een spiegel uit een la pakte. Ze zette hem neer op wat schriften en schoof met een uitnodigend gebaar de bureaustoel achteruit.

‘Kom nou.’ GÜdrun wipte ongeduldig op en neer op haar blote voeten, alsof het een zaak van leven of dood was dat de klit onmiddellijk zou worden verwijderd.

Julia trok met tegenzin de deken van zich af. Normaal gesproken bestond er niets leukers dan doen alsof het bureau van GÜdrun een kaptafeltje was, waar in alle lades verborgen schatten zaten als lipstick en nagellak die hun vader nog uit West had opgestuurd, maar nu speelden kou en slaap haar parten. Het was dat je tegen GÜdrun geen nee kon zeggen.

‘Ik dacht dat we zonodig onder de deken moesten,’ mopperde Julia en ze liet zich op de stoel vallen. Vanuit de spiegel staarden een barst en vier zeeblauwe ogen terug, al hadden ze geen van tweeën ooit de zee gezien.

GÜdrun pakte een kam en ging aan het werk. Julia zag in de spiegel hoe de anders zo ronde lippen van haar zus zich vertrokken tot een smalle streep, een teken dat ze zich concentreerde op haar taak. Julia’s mond was altijd een smalle streep. Vooral haar bovenlip, waardoor het net leek of ze altijd chagrijnig keek. Ze had weleens geprobeerd hem met een plakbandje naar boven te plakken en zo te gaan slapen, maar voller werd-ie er niet van. Het plakband hield ook niet trouwens, dus werd ze ’s ochtends wakker met een propje plakband onder haar neus en haar onveranderd sombere mond.

Güdrun hield haar handen een moment stil en bracht haar gezicht naast dat van Julia. 'Ik denk dat vrijheid de kleur van rozen heeft.'

'Van rozen?'

'Ssst, niet zo hard,' siste Güdrun met een driftige hoofdknik naar de muur. 'Wacht.' Ze liep naar de pick-up en zette het volume wat hoger.

'Straks wordt mama wakker.'

'Ach, die slaapt toch niet.' Güdrun pakte Julia's haar weer beet en kamde beetje bij beetje tegen de klit aan.

'Waarom van rozen?' fluisterde Julia zo hard mogelijk.

'Van dat liedje, je weet wel. Dat liedje dat papa altijd draaide.' En Güdrun zong in haar beste Frans, dwars door de plaat heen.

Julia moest lachen. Daar zwierde haar vader al door de keuken, op het ritme van de tranen van Edith Piaf, met een lach op zijn gezicht en een dochter aan elke broekspijp.

'Maar rozen kunnen allerlei kleuren hebben. Rood, geel, wit.'

'Precies!' riep Güdrun en ze stootte in haar enthousiasme de kam door de klit, die daar nog niet klaar voor was.

'Au!'

'Sorry.' Maar Güdrun lachte. 'Snap je het niet? Vrijheid kan alle kleuren hebben die je wilt. Jij bepaalt de kleur van vrijheid. Ieder bepaalt dat zelf, dat is vrijheid. Dat is *la vie en rose*, mijn kleine Julchen,' riep ze triomfantelijk, en Julia liet zich onwillekeurig aansteken door de vrolijkheid in haar stem. De krakende klanken uit de pick-up konden hun stemvolume onmogelijk meer verhullen, maar wat gaf het. Dit ging om hun kleurenlexicon, en om misschien wel het belangrijkste woord erin.

'En welke kleur heeft jouw vrijheid dan?'

Güdrun legde met een plechtig gebaar de kam neer, voor ze haar gezicht weer naast dat van Julia bracht en haar in de spiegel aankeek.

‘Groen.’

‘Bladergroen?’

Ze schudde licht haar hoofd en glimlachte met een blik in haar ogen die Julia nog nooit had gezien. ‘Spreegroen.’

Oost-Berlijn, oktober 1990, Mulackstrasse

Julia strekt haar arm uit naar links. Ze rolt zich op en trekt het laken over zich heen. Haar neus vangt haar eigen warmte zonder iets te ruiken, want er is niemand wiens geur zich met de hare vermengt. Het bed is leeg.

Zo leeg als drieëntwintig jaar geleden, toen Güdrun niet op haar vertrouwde plek lag, tegen Julia's rug, niet in de kamer stond of zat of liep – dat wist Julia al zonder wakker te worden en haar hoofd boven de dekens te steken – niet in de gang, niet in de badkamer, niet in huis. Güdrun was niet in huis; die zekerheid rolde zich met elke seconde die Julia wakkerder werd steviger om haar keel, om daar nooit meer helemaal weg te gaan.

Daglicht dringt door het dunne laken. Ze sluit haar ogen. Nog niet wakker worden. Nog even niet.

Ze hoort Frida stommelen aan de andere kant van de muur. Julia ziet voor zich hoe haar moeder van haar bed naar de wastafel naar de kast loopt, haar dunne benen in sloffen. Ze was een oude vrouw in de deuropening gisteren, bleek en teer, alsof ze elk moment in lucht kon oplossen. Haar blik was leeg, alsof ze werkelijk geen gedachte kon plakken op het feit dat haar jongste dochter na al die jaren voor de deur stond.

Julia herkende de blik, de herinnering was vers als een open